

Oikeusministeriö

Lausuntopyynnön diaarinumero: VN/26873/2024-OM-110

15.10.2026

Amnesty International Suomen osasto

Hietaniemenkatu 7 A

00100 Helsinki

P: 09 8562 0600

E: amnesty@amnesty.fi

W: amnesty.fi

Lausunto hallituksen esitysluonnoksesta rikoslain 6 luvun 5 §:n muuttamiseksi

Tiivistelmä

Hallituksen esitysluonnoksessa ehdotetaan säädettäväksi uusi koventamisperuste rikoslain 6 luvun 5 pykälään. Rangaistusta kovennettaisiin, mikäli henkeen, terveyteen tai vapauteen kohdistuva rikos tapahtuu lapsen läsnä ollessa, lapsen nähden tai kuullen ja vaarantaa lapsen terveyden. Esityksen taustalla ovat ihmisoikeussopimukset, joissa on erikseen mainittu lapsen huomioon ottaminen pari- ja lähisuuhdeväkivaltatilanteissa myös silloin, kun lapsi itse ei ole fyysisen tai psyykkisen väkivallan kohteena.

Hallituksen esitys rangaistuksen koventamisesta silloin, kun lapsen läsnä ollessa tehty rikos vaarantaa lapsen terveyden ja kehityksen, on kannatettava – mutta vain, mikäli esitystä kehitetään lapsen oikeudet ja väkivallan seuraukset paremmin huomioivaksi. Lapseen vaikuttaa vanhempien harjoittama tai muiden läheisten välinen väkivalta myös tilanteissa, joissa lapsi ei ole nähnyt tai kuullut väkivallantekoja. Myös tällöin seuraukset voivat olla psyykkisesti ja kehityksellisesti lasta vaurioittavia. Lisäksi hallituksen esitystä on kehitettävä siten, että se vahvistaa väkivallalle altistuneen lapsen asemaa rikosprosessissa sekä oikeutta suojeluun ja tukeen.

Amnesty International Suomen osasto katsoo, että on välttämätöntä laajentaa rangaistuksen koventamisperusteet koskemaan kaikkea pari- ja lähisuhteessa tapahtuvaa väkivaltaa. Rikoksen kohdistaminen läheiseen henkilöön on otettava väkivalta- ja seksuaalirikoksissa törkeiden rikosten tunnusmerkistöihin ankaroitamisperusteeksi. Rangaistuksen yleisiin koventamisperusteisiin on lisättävä säännös rikoksen kohdistamisesta haavoittuvassa asemassa olevaan henkilöön. Olisi myös tutkittava onko koventamisperusteisiin lisättävä myös muita tekijöitä, kuten rikoksen kohdistaminen henkilöön siksi, että hän on toimittaja tai ihmisoikeuspuolustaja taikka rikoksella rankaiseminen henkilön seksuaalisen suuntautumisen, sosiaalisen sukupuolen, ihonvärin, uskonnon, alkuperän tai poliittisten näkemysten takia.

Esitysluonnoksessa ehdotetun sääntelyn lisäksi tarvitaan systemaattista riskinarviointia ja suojelua kaikille väkivallan uhreille, eron jälkeisen väkivallan parempaa tunnistamista ja kaikille väkivallan osapuolille suunnattuja, riittävästi resursoituja ja pitkäjänteisiä palveluja.

Amnesty International on maailman suurin ihmisoikeusjärjestö, jonka toiminta perustuu yksittäisten ihmisten tuelle. Tukijoita on 10 miljoonaa, 150 maassa eri puolilla maailmaa. Amnesty on poliittisesti ja uskonnollisesti sitoutumaton. Amnesty työskentelee kansainvälisesti ja Suomessa laaja-alaisesti ihmisoikeuksien edistämiseksi.

Amnesty International Suomen osasto kiittää oikeusministeriötä mahdollisuudesta lausua otsikon asiassa ja lausuu kunnioittavasti seuraavaa:

Naisiin kohdistuvan väkivallan ja perheväkivallan ehkäisemisestä ja torjumisesta annetun yleissopimuksen (SopS 52/2015, jatkossa Istanbulin sopimus) 46 artiklan nojalla raskauttavana seikkana rangaistusta määrättäessä on otettava huomioon rikoksen tekeminen lapsen läsnä ollessa. Istanbulin sopimusta valvova asiantuntijaryhmä GREVIO kehottaa painokkaasti Suomen viranomaisia ryhtymään asianmukaisiin toimiin varmistaakseen, että oikeuslaitos katsoo raskauttavaksi seikaksi myös lasten läsnäolon kaikkien muiden Istanbulin sopimuksen 46 artiklassa lueteltujen raskauttavien seikkojen ohella.

Myös naisiin kohdistuvan väkivallan ja perheväkivallan torjumisesta annetussa direktiivissä (EU) 2024/1385 (jatkossa NKV-direktiivi) rikoksen tekeminen lapsen läsnä ollessa on sisällytetty yhdeksi mahdolliseksi rangaistusta ankaroittavana huomioon otettavaksi seikaksi (11 artiklan d kohta).

Lausuttavana olevalla hallituksen esityksellä pyritään vastaamaan muun muassa edellä mainittujen sopimusten velvoitteisiin.

Amnesty katsoo, että ehdotuksella voi olla lapsen oikeuksia vahvistava vaikutus. Se voi esimerkiksi parantaa lasten tilanteen tunnistamista viranomaistoiminnassa. Se antaa vahvan viestin: väkivallalle altistunut lapsi on väkivallan uhri riippumatta siitä, onko häneen itseensä kohdistunut väkivaltaa.

Mahdollisista myönteisistä vaikutuksista huolimatta esitys jää ihmisoikeusnäkökulmasta monelta osin vajaaksi. Jotta lapsen oikeudet tosiasiallisesti vahvistuisivat, on esitysluonnoksen puutteet ja epäselvyydet korjattava. Näiltä osin Amnesty tukee esimerkiksi Ensi- ja turvakotien liiton ja Setlementti Tampereen lausunnoissa esitettyjä näkemyksiä.

Hallituksen esitystä on kirkastettava: ehdotettua koventamisperustetta tulee soveltaa myös silloin, kun lapsi ei näe tai kuule väkivallantekoa. Tällaisissakin tapauksissa väkivallan uhriksi joutuneen läheisen fyysiset ja psyykkiset vammat vaikuttavat lapseen.

Väkivalta luo lapsen kasvuympäristöön pelon ja turvattomuuden ilmapiirin, vaikka lapsi ei olisi fyysisesti tai aistien välityksellä läsnä väkivaltatilanteissa. Vaino, pakottava kontrolli ja eron jälkeinen väkivalta voivat olla pitkäkestoisia. Aikuiset väkivallan osapuolet saattavat uskoa ja uskotella itselleen, ettei lapsi tiedä väkivallasta, vaikka lapsi altistuisi monin eri tavoin esimerkiksi pakottavalle kontrollille ja muille väkivallasta johtuville, traumatisoiville vaikutuksille.

Lainsäädännön soveltaminen ei saa johtaa siihen, että lapsi asetetaan todistajan asemaan tai että hänen odotetaan arvioivan itse, millaisia seurauksia väkivalta on hänelle aiheuttanut. Tällaiset vaatimukset voivat aiheuttaa lapselle stressitilan, joka pahimmillaan johtaa lapsen terveyden ja kehityksen vaarantumiseen – eli juuri niihin seurauksiin, joilta lasta halutaan esityksellä suojella. Arvioitaessa väkivallan vahingollisuutta lapsen terveydelle tai kehitykselle on käytettävä tarjolla olevaa laajaa tutkimustietoa ja tehtävä yhteistyötä arviointiin erikoistuneiden tahojen kanssa. Lasten kuulemisessa ja turvallisuusriskien arvioimisessa tarvitaan toimivia yhteistyörakenteita viranomaisten, asiantuntijoiden ja järjestöjen välillä.

Ehdotettu sääntely vahvistaa ensisijaisesti rikoksenteijän rangaistusvastuuta. Esityksen perusteluissa todetaan, että erillinen lapsirauharikos olisi mahdollistanut lapselle asianomistaja-asemaan liittyviä oikeuksia, kuten oikeuden hakea vahingonkorvausta ja saada oikeudenkäyntiavustaja (hallituksen esitys s. 14). Nyt ehdotettu koventamisperuste ei tuo vastaavia oikeuksia lapselle. **Lapselle olisi mahdollistettava kyseiset oikeudet myös silloin, kun rikosteko ei suoraan kohdistu häneen.** Myös tällöin lapsi on väkivallan uhri.

Rikosoikeudellisen sääntelyn lisäksi tarvitaan systemaattista riskinarviointia ja riskien hallintaa. Runsaasti kehitettävää on myös pakottavan kontrollin ja eron jälkeisen väkivallan tunnistamisessa. Lapsille ja heidän läheisilleen on oltava saatavilla matalan kynnyksen kriisiapua ja pitkäjänteistä tukea riippumatta asuinpaikasta tai siitä, eteneekö asia rikosprosessissa. Järjestöjen tukipalveluille on taattava pitkäjänteinen resurssointi.

Amnesty katsoo, että on välttämätöntä laajentaa rangaistuksen koventamisperusteet koskemaan kaikkea pari- ja lähisuhteessa tapahtuvaa väkivaltaa. Hallituksen esityksen taustalla on direktiivi ((EU) 2024/1385, NKV-direktiivi), jonka tarkoituksena on tarjota Euroopan unionin laajuinen oikeudellinen perusta naisiin kohdistuvan väkivallan ja perheväkivallan ehkäisemiseksi ja torjumiseksi. Direktiivin tarkoitus ei toteudu, mikäli rangaistuksen koventamisperusteita ei laajenneta tyyppillisesti naisiin ja tyttöihin kohdistuviin rikoksiin.

Amnesty arvioi oikeusministeriölle 16.7.2026 antamassaan lausunnossa, että **NKV-direktiivin artikla 11 velvoittaa säätämään koventamisperusteet koskemaan kaikkea pari- ja lähisuhteissa tapahtuvaa väkivaltaa.** Nykyinen rikoslaki ei riittävästi korosta rikos- ja rangaistusvastuuta läheisissä suhteissa tapahtuneesta väkivallasta. **Rikoksen kohdistaminen läheiseen henkilöön on otettava väkivalta- ja seksuaalirikoksissa törkeiden rikosten tunnusmerkistöihin ankaroittamisperusteeksi.**

Myös rangaistuksen yleisiin koventamisperusteisiin on lisättävä säännökset läheisestä suhteesta, rikoksen kohdistamisesta haavoittuvassa asemassa olevaan henkilöön.

NKV-direktiivin ohella myös Istanbulin sopimus edellyttää, että pari- tai lähisuhteessa tapahtuneen väkivallan tulee aina johtaa tavanomaista ankarampaan rangaistukseen. Tämän lisäksi on arvioitava, liittyykö tapaukseen väkivallan kokijan haavoittuvuudesta kertovia seikkoja. Istanbulin sopimuksen 46 artiklassa listataan rikosta raskauttavat seikat, jotka on otettava huomioon rangaistusta arvioitaessa. Istanbulin sopimuksessa raskauttavien seikkojen luettelossa lähdetään liikkeelle rikoksen kohdistumisesta nykyiseen tai entiseen puolisoon, perheenjäseneseen tai samassa taloudessa asuvaan henkilöön. Raskauttavana seikkana mainitaan myös, että rikoksentekijänä on käyttänyt valta-asemaansa väärin tai että rikos on kohdistunut haavoittuvaan henkilöön.

Istanbulin sopimusta valvova riippumaton asiantuntijaryhmä GREVIO on ottanut kantaa 46 artiklan täytäntöönpanoon Suomessa. GREVIO toi esille Suomea koskevassa maaraortissaan, että on epäselvää, kuinka laajasti kaikki 46 artiklassa tarkoitetut perusteet on katsottu raskauttaviksi seikoiksi, eli missä määrin rangaistusta määriteltäessä otetaan huomioon Istanbulin sopimuksessa mainitut raskauttavat seikat ja vallitseeko tuomioistuimissa yhtenäinen käytäntö siitä, että pari- ja lähisuhdeväkivalta on lähtökohtaisesti muuta väkivaltaa moitittavampi teko.

Yhdenvertaisuusvaltuutettu selvitti, miten raskauttavat seikat ovat näkyneet tuomioiden perusteluissa ja onko lähisuhteelle annettu tuomareiden harkinnassa merkitystä (Heini Kainulainen & Marjo Rantala: Pari- ja lähisuhdeväkivalta käräjäoikeuskäytännössä. Yhdenvertaisuusvaltuutettu 2025). Selvitys osoittaa, että tuomioistuimissa ei vallitse yhtenäistä näkemystä pari- ja lähisuhdeväkivallan moitittavuudesta. Tuomioiden perusteluissa läheinen suhde ei ole aina ollut tuomarin harkinnassa rikos- tai rangaistusvastausta selkeästi korottavana seikkana. Kun perusteluissa käsiteltiin läheistä suhdetta, sen oikeudellista merkitystä tulkittiin epäyhtenäisesti. Kuten selvityksessä todetaan, **Suomea sitovien kansainvälisten velvoitteiden valossa nykyistä oikeustilaa on pidettävä ongelmallisena ja sen korjaaminen edellyttää pikaisia toimia.** Maaraortissaan myös GREVIO kehottaa painokkaasti Suomea varmistamaan, että Istanbulin sopimuksen 46 artiklan mukaiset raskauttavat seikat otetaan riittävän tehokkaasti huomioon rikosoikeudellisessa rangaistuksen mittaamisessa.

NKV-direktiivin 11 artiklassa luetellaan vastaavia raskauttavia asianhaaroja kuin Istanbulin sopimuksessa. Direktiivin listauksessa on nostettu myös esille voimankäytöllä uhkaaminen, pakottaminen, kunniaan liittyvä väkivalta ja kuolemaan johtanut teko. Rangaistuksen koventamisperusteena on listattu myös rikoksen kohdistaminen henkilöön siksi, että hän on toimittaja tai ihmisoikeuspuolustaja taikka rikoksella rankaiseminen henkilön seksuaalisen suuntautumisen, sosiaalisen sukupuolen, ihonvärin, uskonnon, alkuperän tai poliittisten näkemysten takia. **Olisi tutkittava, täyttyvätkö sopimusten velvoitteet nykyisellään kaikkien sopimuksissa mainittujen koventamisperusteiden osalta.**

Kunnioittavasti

Niina Laajapuro

Ihmisoikeustyön johtaja, Amnesty International Suomen osasto

Lisätietoja antaa:

Pia Puu Oksanen, sukupuoleen ja seksuaalisuuteen perustuvan syrjinnän vastaisen työn asiantuntija

Keskeiset lähteet:

GREVIO 2019. Baseline Evaluation Report Finland 2019. Group of on Action against Violence against Women and Domestic Violence (GREVIO). (GREVIO/Inf(2019)9; <https://rm.coe.int/grevio-report-on-finland/168097129d>)

Heini Kainulainen & Marjo Rantala: Pari- ja lähisuhdeväkivalta käräjäoikeuskäytännössä. Yhdenvertaisuusvaltuutettu 2025. Saatavilla: <https://yhdenvertaisuusvaltuutettu.fi/-/yhdenvertaisuusvaltuutetun-selvitys-rikoksen-osapuolten-valinen-laheinen-suhde-on-lisattava-rikoslakiin-koventamisperusteeksi>